

บทที่ 2

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

2.1 บทนำ

การศึกษาแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) แดงทั้งแผ่นดินในฐานะองค์กรนำของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมคือขบวนการคนเสื้อแดงนั้น งานวิจัยชิ้นนี้ต้องการศึกษาองค์กรในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการระดมทรัพยากร กำหนดยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นหลัก

ในบทนี้จึงเป็นการสำรวจกรอบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม แนวคิดเกี่ยวกับองค์กร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบในการศึกษาและวิเคราะห์ โดยเนื้อหาในบทนี้ประกอบด้วย

1) แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม(Social Movement)

1.1 คำนิยามของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม(Social Movement)

1.2 แนวการวิเคราะห์ขบวนการทางการเมืองและสังคม(Political and Social Movement Approach)

1.3 การนำทฤษฎีระดมทรัพยากร(Resource Mobilization)มาใช้ในการศึกษาองค์กรเคลื่อนไหวทางสังคม

1) นิยามความหมายขององค์กร

2) ลักษณะโครงสร้างองค์กร

2) กรอบการวิเคราะห์

3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 แนวคิด ทฤษฎี และกรอบการวิเคราะห์

1. แนวคิดและทฤษฎีในการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement)

1.1 คำนิยามของขบวนการทางสังคม (Social movement)

การศึกษารูปแบบการกระทำร่วมที่เรียกว่า “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม” (social movement) ได้รับความสนใจจากนักวิชาการทางด้านสังคมวิทยาและรัฐศาสตร์เป็นจำนวนมาก และพยายามให้คำจำกัดความของคำว่า “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม” (Social movement) ที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่

พฤทธิสถาน ชุมพล (2546 : 337) อธิบายว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม หมายถึง การเชื่อมโยงปัจเจกบุคคลจำนวนมากพอสมควรเข้าด้วยกัน เป็นผู้กระทำการรวมหมู่ (Collective Actor) โดยที่ปัจเจกบุคคลเหล่านั้น เข้าใจว่าตนมีผลประโยชน์ร่วม หรือทำไปแล้วมีความมีตัวตน หรือ อัตลักษณ์ (Identity) เดียวกัน ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแตกต่างจากผู้กระทำการรวมหมู่ประเภทอื่น เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มผลักดัน ตรงที่ใช้หรือพูดว่าจะใช้การระดมมวลชน (Mass Mobilization) เป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจกดดันสังคม และแตกต่างจากการรวมหมู่ (Collectivities) อื่นๆ หรือ สโมสร (Club) ตรงที่มีเป้าหมายหลักในอันที่จะปกป้องหรือเปลี่ยนแปลงสังคมหรือฐานะทางกลุ่มในสังคมเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่นๆ

สุวิดา ธรรมมณีวงศ์ (วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ธันวาคม 2543-พฤษภาคม 2544: 33-34) มองขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมว่า เป็นขบวนการเรียกร้องของคนจำนวนหนึ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทิศทางที่ตนเองปรารถนา โดยกลุ่มคนจำนวนหนึ่งเหล่านี้อาจมีนับพันหรือนับหมื่น และได้เข้าร่วมเรียกร้องโดยมีการจัดระเบียบทางสังคมอย่างหลวมๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มอาจมีระดับของการมีส่วนร่วมแตกต่างกันออกไป ลักษณะร่วมบางประการของการเคลื่อนไหวทางสังคม คือ ผู้เข้าร่วมเคลื่อนไหวมีจุดมุ่งหมายที่แน่ชัด(goal-oriented)และมีความตั้งใจที่จะทำการเปลี่ยนแปลง(intentional Change)โดยมีอุดมการณ์ร่วมกันว่าการเคลื่อนไหวดังกล่าวจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมในทิศทางที่ตนปรารถนา

อานนท์ กาญจนพันธุ์ (2530 : 68) ให้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมไว้ว่า เป็นพลังทางสังคมอย่างหนึ่ง เพราะเป็นขบวนการในการแสดงออกอย่างอิสระและหลากหลายของทั้งกลุ่มบุคคลและปัจเจกบุคคลในส่วนต่างๆ ของสังคม ทั้งที่จัดตั้งเป็นองค์กรและปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน ซึ่งพยายามผลักดันและเรียกร้องเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้าน

ต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวกับการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง การสร้างสรรค์ความหมาย คุณค่าและวิถีคิดใหม่ในการดำรงชีวิต ที่มักจะเกิดขึ้นในช่วงของการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้วยการเคลื่อนไหวต่อต้าน การท้าทายทางความคิดและการแสดงอัตลักษณ์ การปลุกจิตสำนึก การแสวงหาการพัฒนาทางเลือกและการผลักดันเรียกร้องสิทธิใหม่ๆ ของกลุ่มชน ทั้งในระดับท้องถิ่น ในเวทีประชาสังคม และในเวทีประชาคมโลกอย่างเชื่อมโยงกัน

ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2545 : 8) กล่าวว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม คือ การกระทำการรวมหมู่ที่มีจุดมุ่งหมาย หรือไม่มีผลเปลี่ยนแปลงสังคมตั้งแต่เริ่มแรกก็ได้ แต่เมื่อขบวนการแข็งแรงแรงมากขึ้นขยายออกไป หรือมีความยั่งยืน ก็อาจเปลี่ยนทั้งระบบค่านิยม (Value) สถาบัน (Institution) และความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างกลุ่มต่างๆ หรือระหว่างรัฐกับประชาชนได้ โดยการเข้าร่วมขบวนการของประชาชนส่งผลเป็นการเปลี่ยนแปลงตัวผู้เข้าร่วมได้อย่างสำคัญ โดยกระตุ้นความตื่นตัว และจิตสำนึกทางการเมืองพร้อมทั้งปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ มิติทางการเมือง บทบาทของตนเองในสังคมและในจักรวาล โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ ในขบวนการทางสังคม เช่น การเดินขบวนหรือการสร้างเครือข่ายระหว่างกัน

Sidney Tarrow (1998: 1-5) ได้ให้นิยามของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมว่าเป็นความท้าทายรวมหมู่โดยประชาชนมีจุดมุ่งหมายพื้นฐานในทางตรงกันข้ามและเป็นปฏิปักษ์กับชนชั้นนำ (elites) ฝ่ายตรงข้าม (opponent) และผู้มีอำนาจ (authorities) โดยมีลักษณะพื้นฐานของการเคลื่อนไหว (movement) ที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่

1. การท้าทายรวมหมู่ (Collective challenge)
2. จุดประสงค์ร่วม (Common purpose)
3. ความสมานฉันท์ (Social solidarity)
4. การสนับสนุนการกระทำรวมหมู่ (Sustaining interaction)

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นผลลัพธ์ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเมืองแห่งการต่อสู้ (contentious politics) ของประชาชน (ordinary people) กับฝ่ายตรงข้ามทั้งหลาย ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงข้อจำกัด (constraints) และโอกาส (opportunities) หลายประการทำให้เกิดแรงจูงใจต่างๆ แก่ตัวแสดงทางสังคม (social actor) ที่ไม่มีทรัพยากรของตน โดยทำการต่อสู้ผ่านองค์ประกอบต่างๆ ของการต่อสู้ (repertoires of contention) และขยายการต่อสู้โดยสร้างนวัตกรรมต่างๆ บริเวณชายขอบของสังคม

จากความหมายข้างต้น จะเห็นได้ว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมีลักษณะร่วมกัน ซึ่งในที่นี้จะขอนิยามขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อใช้ในการวิจัยขึ้นนี้ว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ

1. เป็นการกระทำรวมหมู่ของกลุ่มคนที่มีความคิดเห็น ความเชื่อ หรือผลประโยชน์บางประการร่วมกัน
2. โดยจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
3. จุดมุ่งหมายดังกล่าวมีลักษณะตรงข้ามกับชนชั้นนำ รัฐ ฝ่ายตรงข้ามและผู้มีอำนาจ

สำหรับการก่อเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ฌองค์ บุญสวขวัณ (2552: 136-137) ได้ยกตัวอย่างการเกิดขึ้นขององค์กรและขบวนการทางสังคม อาทิเช่น

-เกิดจากการรวมตัวกันต่อสู้เพื่อแก้ปัญหาข้อจำกัดเกี่ยวกับประสิทธิภาพและความชอบธรรมของการเมืองระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน

-ในบางประเทศ มาจากพัฒนาการของขบวนการปลดปล่อยจากการเป็นอาณานิคม

-บางองค์กรเกิดจากขบวนการที่ทำลายหรือต่อต้านระบอบเสรีนิยมใหม่ (Neoliberal) โดยเฉพาะอย่างยิ่งขบวนการของคนชายขอบที่เชื่อมโยงเครือข่ายเป็นขบวนการทางสังคมต่อสู้กับรัฐที่ร่วมกับทุนหรือระบบตลาดเอาเปรียบประชาชน

-บางขบวนการอาจเกิดจากการปรับตัวของโครงสร้างทางสังคม เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจระดับมหภาคที่ส่งผลให้ประชาชนรวมตัวกันขึ้น เพื่อรองรับกับผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต เป็นต้น

1.2 แนวการวิเคราะห์ขบวนการทางการเมืองและสังคม (Political and social movement approach)

เอกพล เสียงดัง ได้สรุปแนวการศึกษาและวิเคราะห์ขบวนการทางสังคมและการเมืองต่างๆที่เกิดขึ้นว่า มีทฤษฎีและแนวคิดจำนวนมากที่เกี่ยวข้อง ยกตัวอย่างเช่น ทฤษฎีพฤติกรรมรวมแบบดั้งเดิม (Classical Collective Behavior Theory) ที่ใช้แนวการวิเคราะห์ทางด้านจิตวิทยาสังคมช่วยในการอธิบายการเกิดและพัฒนาพฤติกรรมรวมหมู่ (Collective

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่.....1.6.10.2555.....
เลขทะเบียน.....
เลขเรียกหนังสือ.....
247650

Behavior) ประเภทต่างๆซึ่งประกอบด้วย ทฤษฎีการลิดรอน (Deprivation Theory) ทฤษฎีมวลชน-สังคม (Mass-Society Theory) ทฤษฎีความตึงเครียดเชิงโครงสร้าง (Structural Strain Theory) ฯลฯ นอกจากนั้นยังมีทฤษฎีอื่นๆที่พัฒนาขึ้นมาเพื่ออธิบายการเกิดขึ้นของขบวนการทางสังคมโดยมีข้อสมมุติฐานหลักที่แตกต่างกันออกไปจากกลุ่มทฤษฎีดั้งเดิมที่กล่าวถึงก่อนหน้านี้ กล่าวคือ ทฤษฎีที่ถูกพัฒนาขึ้นมาภายหลังมุ่งเน้นไปที่ความมีเหตุผล (Reason) ของผู้เข้าร่วมขบวนการเป็นหลัก ยกตัวอย่างเช่น

ทฤษฎีการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization) ที่นักสังคมศาสตร์และนักเคลื่อนไหวทางสังคมพยายามสร้างทฤษฎีเพื่ออธิบายปฏิบัติการทางสังคมใหม่ๆที่เกิดขึ้นโดยให้ความสำคัญกับปัญหาในการระดมมวลชน การเลือกใช้ยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวต่อสู้ที่มีประสิทธิภาพ และเงื่อนไข ปัจจัยด้านที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จและล้มเหลวของขบวนการทางสังคม และให้ความสนใจต่อประเด็นคำถามในเรื่ององค์การการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยเฉพาะในมิติด้านทรัพยากร ผู้นำ และยุทธวิธีการเคลื่อนไหว

ทฤษฎีกระบวนการทางการเมือง (Political Process Theory) ที่มุ่งตอบคำถามถึงปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการกำหนดและพัฒนายุทธวิธีเคลื่อนไหวต่อสู้ไปสู่ปัจจัยภายนอกองค์การการเคลื่อนไหวทางสังคมอันได้แก่ เงื่อนไขโครงสร้างโอกาสทางการเมืองและเงื่อนไขฝ่ายต่อต้านขบวนการทางสังคม

ทฤษฎีการสร้างกรอบวาทกรรมทางวัฒนธรรม (Cultural Framing Theory) โดยมองว่าการที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เกิดขึ้นจะประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของขบวนการนั้น มิได้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรและองค์การของขบวนการเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นกับปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ การสร้างความหมายใหม่ให้กับสิ่งที่ขบวนการเรียกร้องที่แตกต่างจากความหมายที่มีอยู่เดิมในสังคม เพื่อให้เกิดความสนใจและความตระหนักถึงสิ่งที่ขบวนการเรียกร้อง และนำมาสู่การสนับสนุนจากส่วนต่างๆของสังคมในที่สุด จึงนำแนวการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมกลับเข้าสู่การอธิบายขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมอีกครั้งหนึ่ง (เอกพล เสียงดัง, 2550: 15-30)

1.3 ทฤษฎีการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization – RM)

จากที่ได้กล่าวไปแล้วว่า ทฤษฎีการระดมทรัพยากรให้ความสนใจต่อประเด็นคำถามในเรื่ององค์การการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยเฉพาะมิติด้านทรัพยากร ผู้นำ และยุทธวิธีการเคลื่อนไหว

McCarthy และ Zald (1977:1216 อ้างใน ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552: 77-78) อธิบายว่า การวิเคราะห์ขบวนการทางสังคมเกี่ยวข้องกับ"องค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคม"เพราะมีหน้าที่ในการรวบรวมทรัพยากร อันได้แก่ เงิน แรงงาน ความสมานฉันท์ ฯลฯ และสร้างกิจกรรมในการระดมทรัพยากรซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของขบวนการทางสังคม ดังนั้น ความสำเร็จ ล้มเหลว หรือการสร้างผลสะท้อนในการเคลื่อนไหวต่อสู้ของขบวนการทางสังคมจึงขึ้นอยู่กับผู้คนและองค์กรภายนอก นอกจากนี้ องค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคมยังมีการกิจสำคัญในการคัดค้านนวัตกรรมด้านวิธีการต่อสู้ อันได้แก่ ยุทธวิธีในการระดมผู้สนับสนุน ยุทธวิธีการดึงสาธารณชนให้มาเห็นใจ หรือวิธีการที่ทำให้ผู้ขัดขวางต่อต้านกลายเป็นผู้เป็นกลาง เป็นต้น โดยขบวนการทางสังคมสามารถสร้างหรือใช้บริบทหรือสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่นั้นให้เกิดประโยชน์ต่อขบวนการได้ เช่น พื้นที่สื่อเครือข่ายทางสังคมต่างๆ สถาบันทางสังคมบางอย่าง เป็นต้น

โดยสิ่งที่ต้องทำความเข้าใจจากทฤษฎีการระดมทรัพยากร เพื่อนำไปศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจะเน้นไปที่องค์กรทางสังคม² มีรายละเอียดดังนี้

² แต่เนื่องจากทฤษฎีการระดมทรัพยากรให้ความสนใจศึกษาตัวแปรอื่นๆ ได้แก่ ผู้นำ การระดมทรัพยากร ยุทธวิธี เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยมองว่าจะช่วยให้เข้าใจลักษณะองค์กรตามทฤษฎีการระดมทรัพยากรได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น จึงนำตัวแปรดังกล่าวมาเป็นส่วนประกอบในการศึกษาโดยแยกพิจารณาเป็นปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกที่มีปฏิสัมพันธ์กับขบวนการเพื่อให้เข้าใจความเป็นองค์กรของการเคลื่อนไหวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น กล่าวคือ

ปัจจัยภายในประกอบด้วย ผู้นำ ผู้ร่วมชุมนุม ยุทธวิธี มีรายละเอียดดังนี้

ผู้นำ

ผู้นำ/แกนนำเป็นองค์ประกอบสำคัญที่วัดความเข้มแข็งขององค์กรการเคลื่อนไหว และเป็นผู้กำหนดยุทธวิธีการเคลื่อนไหวขององค์กรและขบวนการทางสังคม หรือผู้นำในฐานะที่เป็นผู้ประกอบการทางการเมือง(Political Entrepreneurs) ซึ่งหมายถึงการเป็นผู้ชักนำให้ผู้คน ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน ได้มาร่วมทำงาน ร่วมเคลื่อนไหว เพื่อจัดตั้งกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมปรึกษา วางแผนการเคลื่อนไหวและตัดสินใจเคลื่อนไหวร่วมกัน(สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ และ สุรพล มุละดา, 2544: 35) นอกจากนั้นผู้นำ ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเห็นพ้องร่วมกันในหมู่สมาชิก สร้างความยึดมั่นผูกพัน (Commitment) ในค่านิยม เป้าหมาย ยุทธวิธี และแนวทางการเคลื่อนไหวต่อสู้ให้กับหมู่สมาชิก และในหมู่แกนนำด้วยตนเอง เพื่อให้การเข้าร่วมในวิถีทางใดทางหนึ่งสามารถนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันได้ (วรรณิ พงศ์มิตถาร, 2530: 19)

นอกจากนั้นภาวะผู้นำและประสบการณ์การต่อสู้ก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง ต่อองค์กรและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมด้วย ด้วยเหตุว่าผู้ที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูง เป็นที่ยอมรับของสมาชิก มีความสามารถและทักษะในการจัดตั้งและการระดม และผู้นำ/แกนนำที่มีประวัติหรือประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวต่อสู้มาก่อน ย่อมส่งผลต่อการวางแผนการเคลื่อนไหว และการเลือกใช้ยุทธวิธีการเคลื่อนไหวที่สอดคล้องกับสถานการณ์ เพื่อให้ยุทธวิธีเกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสบการณ์และบทเรียนของแกนนำที่ได้จากการแลกเปลี่ยนข้อมูล และการร่วมทำกิจกรรมการเคลื่อนไหวกับเครือข่าย ซึ่งส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดยุทธวิธีการของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ชัดเจนที่สุด คือ การเลียนแบบรูปแบบการเคลื่อนไหว(Emulation) หรือการเลียนแบบยุทธวิธีการเคลื่อนไหว (กึ่งกาญจน์ สำนวนเย็น, 2549: 21)

ผู้เข้าร่วมชุมนุมหรือสมาชิกผู้เข้าร่วมจุดมุ่งหมายเดียวกัน

สมาชิกผู้ร่วมจุดมุ่งหมายเดียวกัน(adherent)คือปัจเจกบุคคล และกลุ่มองค์กรที่เชื่อในเป้าหมายร่วมของขบวนการทางสังคม (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552: 79-80)

ยุทธวิธี

ในมิติของยุทธวิธีการเคลื่อนไหว วิธีหลักเพื่อให้บรรลุจุดหมาย เป้าประสงค์ ผลประโยชน์และความต้องการของขบวนการทางสังคมคือ การใช้การกระทำร่วม(Collective action)ด้วยยุทธวิธีขัดขวางระบบปกติ(disruptive tactics) เช่น การระดมมวลชนและผู้สนับสนุน(mass mobilization) การสร้างอัตลักษณ์ร่วมของผู้คนในขบวนการ(Collective identity) การสร้างเหตุการณ์การชุมนุมประท้วง เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นนอกพื้นที่และช่องทางระบบการเมืองปกติ มีลักษณะการเคลื่อนไหวที่ขัดแย้งกับโครงสร้างสถาบันที่ลงรากปักฐานในสังคม ซึ่งนำไปสู่การต่อต้านขัดขวางและการปราบปรามโดยรัฐหรือฝ่ายต่อต้าน ขัดขวางขบวนการทางสังคม(Counter-Movement) กิจกรรมการเคลื่อนไหวต่อสู้จึงเรียกร้องความเอาใจจริงเอาใจ ความผูกพันและความเป็นปึกแผ่นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้คนที่เดือดร้อนผ่านกระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วม ฐานทรัพยากรสำหรับการเคลื่อนไหว จึงอยู่ที่การระดมผู้คน เพราะขบวนการทางสังคมไม่สามารถเข้าถึง ครอบครอง และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในระบบการเมืองปกติได้

รูปแบบ ลักษณะและการจัดประเภทยุทธวิธีการเคลื่อนไหว โดยพิจารณาปัจจัยต่างๆในการระบุถึงความแตกต่างในแต่ละวิธี ได้แก่ ระดับของการท้าทาย (challenge) ระดับของความไม่แน่นอน (uncertainty) ความแหลมคมของวิธีการและระดับความพร้อมขององค์กร โดย Sidney Tarrow (1999:93-99) ได้แบ่งรูปแบบยุทธวิธีการเคลื่อนไหวออกเป็น 3 ยุทธวิธี ดังนี้

1. ยุทธวิธีตามช่องทางปกติ(Convention)เป็นยุทธวิธีที่อยู่ในกรอบการเคลื่อนไหวของสังคมประชาธิปไตย ที่คนส่วนใหญ่ยอมรับได้ โดยมีลักษณะและหลักการสำคัญ ดังนี้ หนึ่ง เป็นวิธีการที่สาธารณชนทั่วไปเข้าใจและรู้จักมักคุ้น สอง สองคล้องกับความคาดหวังของผู้กระทำและผู้คนในสังคมถึงผลที่จะตามมาจากการเคลื่อนไหว สาม ใช้ความยึดมั่นผูกพันของผู้กระทำเพียงเล็กน้อย สี่ มีความเป็นสถาบันสูง ไม่มีพลังอำนาจในการทำหายมากนัก ห้า เป็นวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมาย ได้แก่ยุทธวิธี อาทิเช่น การลงชื่อประท้วง การวิ่งเต้น การยื่นหนังสือ เป็นต้น

2. ยุทธวิธีการขัดขวาง ทำลายระบบปกติ(disruptive) เป็นยุทธวิธีเพื่อกดดันกระบวนการตัดสินใจของรัฐและฝ่ายตรงข้าม ที่ไม่ใช่การอาศัยช่องทางระบบการเมืองปกติ โดยมีหลักการสำคัญ คือ เป็นการขัดขวาง รบกวน หรือสร้างความไม่สะดวกให้กับการดำเนินกิจกรรมปกติของฝ่ายตรงข้าม กลุ่มชนชั้นนำและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อดึงผู้มีอำนาจมาสู่ความขัดแย้ง และบังคับให้ผู้มีอำนาจและกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องใส่ใจต่อข้อเรียกร้อง-ความต้องการของขบวนการ โดยยุทธวิธีดังกล่าว ได้แก่ การปิดถนน การชุมนุมประท้วงในสถานที่ราชการและการนัดหยุดงาน นอกจากนั้นยุทธวิธีนี้ยังเป็นการแสดงถึงอัตลักษณ์และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวของขบวนการ และแสดงถึงการไม่ประนีประนอมหรือความไม่ยอมประนีประนอมประนีประนอมกับฝ่ายตรงข้าม ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ

-ระดับแรกเป็นการกระทำแบบท้าทาย(direction)ที่ไม่ผิดกฎหมาย แต่ใช้ความกล้าหาญของผู้กระทำ เช่น การบอยคอต,การเดินขบวนประท้วง,การนั่งประท้วง ฯลฯ

-ระดับที่เป็นการกระทำที่มีลักษณะผิดกฎหมายแต่ปฏิบัติการด้วยยุทธวิธีที่ไม่รุนแรง เช่น การดื้อแพ่ง ยุทธวิธีขัดขวางทำลายระบบการเมืองปกตินี้เป็นวิธีการที่มีลักษณะใกล้เคียงกับ"ปฏิบัติการท้าทายซึ่งหน้า" (direct action) (ประกาส ปันตบแต่ง, 2552: 157) ซึ่งมีความหมายอย่างกว้างในทัศนะของนักอนาธิปไตยว่า ปฏิบัติการทางการเมืองเพื่อแก้ไขเยียวยาความอยุติธรรมหรือความชั่วร้ายโดยไม่พึ่งพิงองค์กร หรือบุคคลที่เป็นสื่อกลาง และความหมายอย่างแคบ คือ ปฏิบัติการท้าทายซึ่งหน้าไม่ใช่การยืนยันอำนาจตามอำเภอใจของปัจเจกบุคคล แต่เป็นการจัดตั้ง (organize) ในแนวระนาบ (horizontalism) และใช้กระบวนการแสวงหาฉันทามติ (consensus decision-making) เพื่อต่อต้านความอยุติธรรม หรือพยายามสร้างสรรคโลกที่ดีกว่าเดิมขึ้นมา สำหรับนักอนาธิปไตย ปฏิบัติการท้าทายซึ่งหน้าไม่ใช่แค่ยุทธวิธีทางการเมือง แต่เป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายโดยตัวยุทธวิธีเอง (ภควดี วีระภาสพงษ์, ไม่ปรากฏ: 26-29)

3. ยุทธวิธีการใช้ความรุนแรง (violence) เป็นการเคลื่อนไหวที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บล้มตาย และสร้างความเสียหายให้กับทรัพย์สิน รวมทั้งการข่มขู่คุกคามว่าจะใช้กำลังทันทีหากข้อเรียกร้องไม่ได้รับการตอบสนอง แม้ว่ายุทธวิธีการใช้ความรุนแรงจะเป็นยุทธวิธีที่มีประสิทธิภาพและทำได้ง่าย ไม่ต้องอาศัยการระดมทรัพยากรขนาดใหญ่ สามารถกระทำได้โดยบุคคลกลุ่มเล็กๆ แต่มีผลทำให้เกิดความน่าสะพรึงกลัว แก่นักทั่วไป และฝ่ายรัฐ อันทำให้เกิดการใช้กลไกรัฐเข้าควบคุมและจัดการแทนได้ง่าย

-ความสำคัญขององค์กรในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม

จากทฤษฎีระดมทรัพยากร “องค์กร” เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญของขบวนการทางสังคมเพราะองค์กรทำให้เกิดการลดต้นทุนการมีส่วนร่วม องค์กรช่วยเพิ่มโอกาสของความสำเร็จมากกว่าที่ความสามารถของปัจเจกบุคคลพึงจะมีได้ เพราะองค์กรของขบวนการทางสังคมสามารถระดมทรัพยากรที่หลากหลายได้รวมทั้งที่มีความสามารถซึ่งปัจเจกบุคคลไม่มี ซึ่งจะเห็นได้ว่าความเดือดร้อน (Grievances) เป็นสิ่งที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม แต่ผู้ประกอบการของขบวนการ (Movement Entrepreneurs) เป็นตัวกระตุ้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนรูปมวลชนที่เป็นรูปเป็นร่างและความต้องการของคนเหล่านี้ให้ประสานความร่วมมือและทำให้เกิดจุดมุ่งหมายเดียวกันเป็นของขบวนการ คือ R.M. ให้ความสำคัญแก่องค์กรการเคลื่อนไหว (Movement Organization) ว่าเป็นกระดูกสันหลังของขบวนการทางสังคม (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552: 87)

1) คำนิยามและความหมายขององค์กร

สำหรับการศึกษาองค์กรหรือองค์กรนั้น ได้กล่าวไว้ว่าการศึกษาองค์กร (สมยศ นาวิการ, 2545: 10) มีลักษณะเป็นสาขาที่เกี่ยวข้องกับวิชาต่างๆ เช่น มานุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ การบริหาร รัฐศาสตร์ จิตวิทยา และสังคมวิทยา ซึ่ง

ซึ่งรูปแบบที่มักพบในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในปัจจุบัน คือ ยุทธวิธีขัดขวาง ทำลายระบบการเมืองปกติ (disruptive) เพราะเมื่อขบวนการไม่สามารถเข้าถึงช่องทางและทรัพยากรในระบบการเมืองปกติได้ การรวมกลุ่มเพื่อกระทำการขัดขวาง ทำลายกิจกรรมต่างๆของรัฐและสังคมจึงเป็นช่องทางเดียวที่ขบวนการเข้าถึงและใช้ประโยชน์เพื่อบรรลุเป้าหมายได้ (Piven and Cloward, 1977: 24) อย่างไรก็ตามเพื่อให้อำนาจการทำทายนั้นคงอยู่กับขบวนการต่อไป จำเป็นต้องมีการจัดตั้งที่เข้มแข็ง มีกฎระเบียบขององค์กรที่ชัดเจน สมาชิกมีความผูกพันต่อแนวทางการเคลื่อนไหวสูง ผู้นำมีความสามารถและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์คิดค้นยุทธวิธีใหม่ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ได้ตามสถานการณ์ (McAdam, 1997: 344-345)

ปัจจัยภายนอกประกอบด้วย ผู้สนับสนุนขบวนการ สาธารณชนผู้เฝ้ามอง รัฐและฝ่ายตรงข้าม มีรายละเอียดดังนี้

ผู้สนับสนุนขบวนการหรือสมาชิกผู้สนับสนุน

สมาชิกผู้สนับสนุน (constituent) คือ ปัจเจบุคคลที่อุดหนุนทรัพยากรแก่องค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคม

สาธารณชนผู้เฝ้ามอง

สาธารณชนผู้เฝ้ามอง (bystander public) คือผู้ที่ไม่ได้เข้ามาเป็นสมาชิกผู้ร่วมจุดมุ่งหมายเดียวกันแต่รับรู้ในจุดหมายและกระทำการของขบวนการทางสังคม ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้มีลักษณะเป็น “ฝ่ายตรงข้าม” (opponent) หรือ “ฝ่ายต่อต้านขบวนการทางสังคม (counter movement)”

รัฐและฝ่ายตรงข้าม

ฝ่ายตรงข้าม (opponent) คือ ผู้ที่ทั้งไม่เห็นด้วยกับจุดมุ่งหมายและการกระทำเพื่อไปสู่การบรรลุจุดมุ่งหมายของขบวนการทางสังคม โดยอาจแบ่งออกเป็นฝ่ายต่อต้านที่เป็นชนชั้นนำ (elite opponent) ที่เป็นบุคคล องค์กร สถาบันทางการเมือง ฯลฯ ซึ่งสามารถครอบครองทรัพยากรขนาดใหญ่ และฝ่ายต่อต้านที่เป็นมวลชน (mass opponent) ซึ่งหมายถึงปัจเจกบุคคล กลุ่มองค์กรที่มี การครอบครองทรัพยากรอย่างจำกัด

ความหมายของคำว่าองค์การหรือองค์กร (Organization) ได้รับการอธิบายจากนักวิชาการจำนวนมากและมีที่มาจากหลากหลายสาขาวิชา อาทิเช่น

องค์การเป็นความสัมพันธ์ที่มีแบบแผนระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆที่ต้องขึ้นอยู่ระหว่างกันเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายเฉพาะอย่าง (สมัยศ นาวิกการ, 2545: 10)

องค์การ(Organization) เป็นหน่วยทางสังคมที่ประกอบด้วยมนุษย์หลายคนที่อยู่ร่วมกันเพื่อกระทำการหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน องค์การจึงมีการเคลื่อนไหว มีพฤติกรรม และมีปฏิสัมพันธ์ได้ตอบโต้มาระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกองค์การ (สุนันทา เลาพันธ์, 2551: 26-27)

องค์การคือหน่วยทางสังคม (หรือการรวมกลุ่มของมนุษย์) ที่จัดตั้งขึ้นมาอย่างตั้งใจเพื่อมุ่งหาเป้าหมายเฉพาะ องค์การคือระบบหนึ่งของกิจกรรมหรือพลังที่มีการร่วมมือประสานงานในกิจกรรมต่างๆที่มีเหตุผลของบุคคลจำนวนหนึ่งเพื่อให้บรรลุความประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่มีร่วมกันอย่างชัดเจนด้วยวิธีการแบ่งแรงงานและหน้าที่ (Division of labor and Function)ตามสายที่กำหนดลำดับขั้นของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (สร้อยตระกูล (ติวยานนท์)อรรมานะ, 2550: 441)

องค์การ (Organization) เป็นการจัดรวมบุคคลที่ทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่าง หรือเป็นระบบการบริหารจัดการที่ออกแบบและดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะอย่าง หรือเป็นกลุ่มของบุคคลที่ทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันในองค์กรจำเป็นต้องมีผู้บริหาร ซึ่งทุกองค์กรมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ

1. จุดมุ่งหมายที่เด่นชัด (Distinct purpose) ในองค์กรหนึ่งต้องมีจุดมุ่งหมายที่เด่นชัดซึ่งเป็นสิ่งที่องค์กรต้องการ อาจเป็นจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการก่อตั้งองค์การขึ้นมา

2. บุคคลหรือสมาชิก (People or member) เป็นผู้ที่ทำงานร่วมกันในองค์การเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน

3. โครงสร้างที่เหมาะสม (Deliberate structure) ทุกองค์การจะต้องมีโครงสร้างซึ่งสมาชิกสามารถทำงานได้ โครงสร้างจะต้องมีความชัดเจน รัดกุม ยืดหยุ่นได้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2545: 27-28)

ส่วนองค์การการเคลื่อนไหวทางสังคมซึ่งเป็นการศึกษาในวิชารัฐศาสตร์ มีการอธิบายองค์การการเคลื่อนไหวทางสังคมไว้ว่า หมายถึง องค์การที่มีลักษณะซับซ้อนหรือองค์การที่มีลักษณะเป็นทางการ ที่มีจุดมุ่งหมายของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายขบวนการทางสังคมหรือฝ่ายต่อต้าน ที่จะทำหน้าที่ขับเคลื่อนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของขบวนการ (McCarthy and Zald, 1976: 1218 อ้างในประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552: 78) นอกจากนี้ Tarrow (1999: 123-124) เพิ่มความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เพิ่มอีก 2 ความหมายว่าคือ

1. องค์การของการกระทำการรวมหมู่ที่มีปฏิสัมพันธ์กับฝ่ายตรงข้าม กล่าวคือ องค์การของขบวนการเคลื่อนไหวเป็นได้ทั้งองค์การที่แบบทางการ เช่น สมาคม กองทหาร จนไปถึงองค์การแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งองค์การเหล่านี้อาจถูกควบคุมโดยองค์การแบบทางการ พันธมิตร คนหรือกลุ่มคน

2. โครงสร้างการเชื่อมโยง ซึ่งเป็นโครงสร้างที่เชื่อมโยงระหว่างผู้นำและผู้ตาม ศูนย์กลางกับชายขอบ หรือกับส่วนต่างๆของขบวนการเป็นโครงสร้างของความร่วมมือระหว่างองค์การกับส่วนต่างๆขององค์การ

จากนิยามความหมายขององค์การ (Organization) ข้างต้น ทำให้เห็นว่า ความเป็นองค์กรนั้นจะต้องประกอบด้วย การรวมตัวกันของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน ที่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันบางประการ และองค์การการเคลื่อนไหวทางสังคมมีองค์ประกอบเพิ่มเข้ามาคือการกระทำรวมหมู่ที่มีปฏิสัมพันธ์กับฝ่ายตรงข้าม ที่เป็นได้ทั้งองค์กรลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายขององค์กรภายใต้สิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกขององค์กร

2) ลักษณะรูปแบบโครงสร้างขององค์กร

การแบ่งลักษณะโครงสร้างองค์กรตามระเบียบและกฎเกณฑ์ภายในองค์กร แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่หนึ่ง องค์กรจะต้องมีการจัดระบบโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน ในทำนองเดียวกับการจัดโครงสร้างองค์กรแบบทางการ (Formal Organization) ภายใต้การจัดโครงสร้างองค์กรสมัยใหม่ตามอิทธิพลของการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) Fredrick Taylor อธิบายการจัดองค์กรผ่านองค์กรแบบจารีตประเพณี (Classic Organization Theory) ที่มีการจัดระบบความสัมพันธ์ภายในแบบดัง ลักษณะคล้ายองค์กรแบบปิด หรือเป็นองค์กรแบบมืออาชีพร มีการแบ่งส่วนงาน จัดความสัมพันธ์แบบบังคับบัญชา มีการมอบหมายหน้าที่การงาน และอาจใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ชัดเจน

ลักษณะที่สอง เป็นองค์กรแบบหลวมๆ ลักษณะการจัดโครงสร้างสะท้อนความเป็นองค์กรแบบไม่เป็นทางการ (Informal Organization) มีความสัมพันธ์แบบราบ ไม่มีความซับซ้อน และกำหนดการแบ่งงานกันไม่ชัดเจน หรืออาจจะมีการแบ่งงาน มีการจัดระบบและโครงสร้าง แต่เป็นที่รับรู้และเข้าใจว่าบทบาทใดเป็นของใคร มีกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่เรียบง่าย ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับบริบทที่เกี่ยวข้องและความเป็นจริงของแต่ละพื้นที่ มีการบังคับใช้ อำนาจเชิงกฎระเบียบน้อย (ณรงค์ บุญสวยขวัญ, 2552: 144-145)

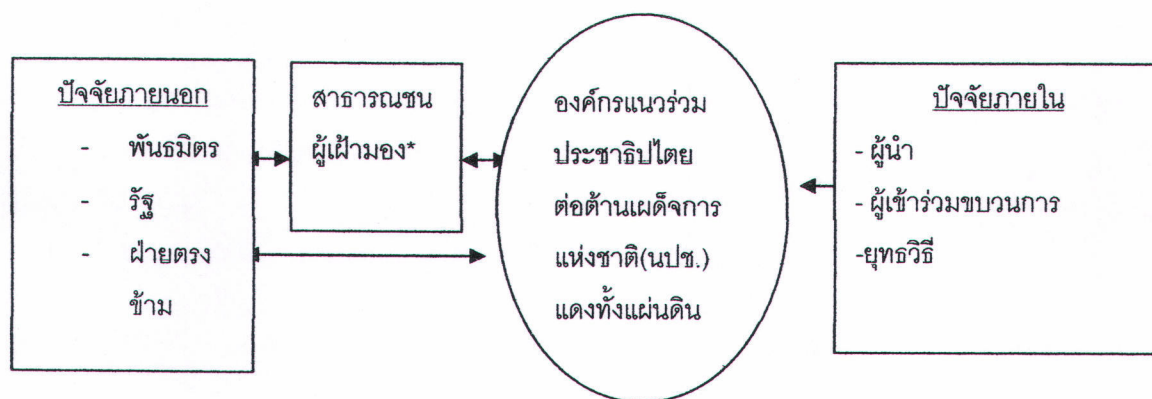
2 กรอบการวิเคราะห์

จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำมาสร้างกรอบในการวิเคราะห์องค์กรนปช.แดงทั้งแผ่นดินขึ้นมาศึกษาเฉพาะปรากฏการณ์นี้ โดยมองขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในความหมายว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นการกระทำร่วม (collective actions) ของผู้คนในสังคมรูปแบบหนึ่ง ที่เกิดขึ้นเพื่อต่อต้านหรือขัดขืนต่อสภาพปัญหาที่ผู้คนเหล่านั้นเผชิญอยู่ โดยปัญหาดังกล่าวอาจเกิดจากรัฐ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

โดยจะพิจารณาการก่อเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในฐานะการปรับตัวของโครงสร้างทางสังคม เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจระดับมหภาคที่ส่งผลให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมขึ้นมา ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาวิจัยจำนวนหนึ่ง อาทิเช่น การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในชนบทซึ่งโครงสร้างเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปก่อให้เกิดชนชั้นใหม่ขึ้น เป็นต้น โดยงานชิ้นนี้จะทำเสมือนว่าการเกิดรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาองค์กรของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ(นปช.)แดงทั้งแผ่นดิน เนื่องจากการเกิดรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ได้โค่นล้มรัฐบาลที่มีนโยบายตอบสนองประชาชนกลุ่มใหญ่ที่สุดของสังคม ที่นิธิ เอียวศรีวงศ์เรียกว่า "ชนชั้นกลางระดับล่าง" (มติชน, 25 สิงหาคม 2551: 6) หรือที่อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์เรียกว่าที่อยู่ "ในภาคการผลิตที่ไม่เป็นทางการ" เป็นจำนวนมากลงไป โดยอรรถจักร์อธิบายไว้ว่า "การขยายตัวของคนในภาคการผลิตไม่

เป็นทางการที่มีจำนวนมหาศาล และคนกลุ่มนี้กำลังประสบโอกาสในการเลื่อนฐานะ แต่ถูกทำให้รู้สึกว่าโอกาสนั้นถูกปิดตายไป” (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, กรุงเทพฯธุรกิจ, 2 เมษายน 2553: 10) นอกจากนี้ยังมีกลุ่มคนจนเมืองและคนจนในชนบทที่ได้รับประโยชน์จากการดำเนินนโยบายบางส่วนในรัฐบาลภายใต้การนำของพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งคนทั้งสองกลุ่มมีจำนวนมากในสังคม ทำให้เกิดความคับแค้นและปรากฏออกมาเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมขนาดใหญ่ที่เรียกว่าขบวนการคนเสื้อแดงในเวลาต่อมา แต่ในช่วงแรกคนกลุ่มนี้ยังไม่ปรากฏตัว โดยการศึกษาแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) แดงทั้งแผ่นดิน จะศึกษาในฐานะเป็นองค์กรทางสังคมที่สามารถนำการเคลื่อนไหวให้ผู้คนจำนวนมากที่เรียกว่าคนเสื้อแดงออกมาปรากฏตัวเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมขนาดใหญ่ได้ เนื่องจากองค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคมมีความสำคัญต่อขบวนการเพื่อใช้ระดมทรัพยากร และกำหนดยุทธวิธีให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว

โดยกรอบที่ใช้ในการอธิบายลักษณะรูปแบบองค์กรของนปช.แดงทั้งแผ่นดินมีลักษณะดังนี้

1 ปัจจัยภายในองค์กร ได้แก่ ผู้นำ ผู้เข้าร่วมขบวนการ ยุทธวิธี

2 ปัจจัยภายนอกองค์กร ได้แก่ ผู้สนับสนุนขบวนการหรือพันธมิตร สาธารณชนผู้เฝ้ามอง* ฝ่ายตรงข้ามและรัฐ

* สำหรับประเด็นสาธารณชนผู้เฝ้ามองนั้น ผู้วิจัยมองว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสถานการณ์การชุมนุมในระดับรองลงมา กล่าวคือ มุมมองและปฏิกิริยาของสาธารณชนผู้เฝ้ามองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ นั้น เป็นผลมาจากยุทธวิธีและปฏิบัติการทางการเมืองของปัจจัยด้านอื่นๆ เป็นได้หลัก ซึ่งสาธารณชนผู้เฝ้ามองมีผลน้อยต่อการทำความเข้าใจรูปแบบองค์กรนปช.แดงทั้งแผ่นดิน เมื่อเทียบกับปัจจัยอื่นๆ จึงจะไม่นำมาพิจารณา

3 ลักษณะรูปแบบองค์กรของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ (นปช.) แดงทั้งแผ่นดิน

โดยจะมองลักษณะโครงสร้างองค์กรว่าในช่วงแรกๆของการก่อตัวที่เริ่มจากเป็น นปช. และ นปช. จะมีลักษณะรูปแบบองค์กรเป็นแบบเครือข่ายหลวมๆไม่เป็นทางการ ต่อมาเมื่อมี แนวทางนโยบายที่ชัดเจนภายใต้ชื่อนปช. แดงทั้งแผ่นดินลักษณะรูปแบบองค์กรเปลี่ยนไป โดย เสนอให้มองนปช. แดงทั้งแผ่นดินว่ามีทั้งลักษณะที่เป็นทางการปรากฏขึ้น ซึ่งส่วนที่มีความเป็น ทางการ คือ มีการสร้างกฎระเบียบ และกำหนดให้มีการใช้เทคโนโลยีทั้งสื่อโทรทัศน์ วิทยุ สื่อ สิ่งพิมพ์ โทรศัพท์มือถือในการจัดตั้งและระดมผู้คนซึ่งแสดงถึงการมีความเป็นมืออาชีพระดับหนึ่ง แต่เมื่อผ่านปฏิบัติการทางการเมืองคือการชุมนุมใหญ่ที่มีการปะทะ-ประสานกับกลุ่มพลังต่างๆทั้ง ภายในและภายนอกขบวนการ ผู้วิจัยเสนอให้มองว่า นปช. แดงทั้งแผ่นดินยังมีลักษณะก็เป็น องค์กรแบบหลวมๆ ลักษณะการจัดโครงสร้างแบบไม่เป็นทางการ (Informal Organization) มีความสัมพันธ์แบบราบไม่มีความซับซ้อน และกำหนดการแบ่งงานกันไม่ชัดเจน หรืออาจจะมีการ แบ่งงาน มีการจัดระบบและโครงสร้าง แต่เป็นที่รับรู้และเข้าใจว่าบทบาทใดเป็นของใคร มี กระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่เรียบง่าย ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับบริบทที่เกี่ยวข้องและความเป็นจริงของแต่ละ สถานการณ์ มีการบังคับใช้อำนาจเชิงกฎระเบียบน้อย

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1 งานที่ใช้แนวการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (social movement) ในประเทศไทย ได้แก่

หนังสือ

- หนังสือ “วิถีชีวิต วิถีสู้: ขบวนการประชาชนร่วมสมัย” (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2545)
- หนังสือ “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่” (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2545)

วิทยานิพนธ์

- การศึกษาขบวนการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเมืองของขบวนการชาวบ้านด้าน สิ่งแวดล้อมในสังคมไทย (ประภาส, 2540) ขบวนการสิ่งแวดล้อมใน

สังคมไทยระหว่าง พ.ศ. 2525-2535 : ศึกษาการเคลื่อนไหวคัดค้านโครงการเขื่อนน้ำโจน เขื่อนแก่งกรุง และเขื่อนปากมูล (โตม ไกรปกรณ์, 2548)

- การศึกษาขบวนการคนจนคนด้อยโอกาส ได้แก่ ผลสะท้อนจากการต่อสู้ของขบวนการคนจนและคนด้อยอำนาจในสังคมไทยตั้งแต่ปี 2531-2549 (เอกพล เสี่ยงดัง, 2550)
- การศึกษาขบวนการศาสนา ได้แก่ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวไทยมุสลิม : ศึกษาองค์กรต่อต้านสงครามในอัฟกานิสถาน 2544-2545 (ภัณทิล จิตต์หมวด, 2545)

2 บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ(นปช.)แดงทั้งแผ่นดิน ได้แก่

- บทความที่ศึกษาแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ(นปช.) โดยตรง

การศึกษา"ความขัดแย้งของชนชั้นนายทุนไทยหลังการทำรัฐประหาร19 กันยายน 2549 : กรณีศึกษาบทบาทของขบวนการเคลื่อนไหวแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.-นปช.) ตั้งแต่19กันยายน2549 ถึง การการชุมนุมใหญ่ ความจริงวันนี้ สัจจครั้งที่2 วันที่1พฤศจิกายน 2551"ของ ชัยธรรมย์ ธรรมบุษดี (2551) ศึกษาโดยใช้ทฤษฎีการสร้างอำนาจนำและประชาสังคมของอันโตนิโอ กรัมสกี

- บทความและงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับขบวนการคนเสื้อแดง

1) บทความเชิงวิชาการและงานวิจัยที่อธิบายการเกิดขึ้นของกลุ่มพลังทางสังคมใหม่ที่เรียกว่าขบวนการ"คนเสื้อแดง" ในมิติด้านเศรษฐกิจ ได้แก่

- บทความของอภิชาติ สถิตนิรามัย ชื่อ "ชนชั้นกลางกับปรากฏการณ์เสื้อแดง" (อภิชาติ สถิตนิรามัย, ประชาชาติธุรกิจ, 14 กันยายน 2552: 34) โดยอ้างอิงงานของ นิธิ เอียวศรีวงศ์และอัมมาร สยามวาลา ที่อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองของสังคมไทยช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา จากบทความของนิธิ เอียวศรีวงศ์ชื่อว่า "การปรับระบบการเมือง"ที่นิธิมองว่าทำให้เกิดชนชั้นใหม่ขึ้น นั่นคือ ชนชั้นกลางระดับล่าง ที่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของคนกลุ่มนี้ผูกติดกับนโยบายของรัฐบาล ซึ่งนิธิเชื่อว่าเป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนมากที่สุดในสังคมขณะนี้ และได้ขัดแย้งกับบทความของอัมมาร สยามวาลาที่

เขียนขึ้นในพ.ศ. 2539 และพ.ศ. 2542 ที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงในภาคการเกษตร ครอบคลุมในชนบทกับสัดส่วนรายได้จากภาคการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอภิชาติได้นำงานของทั้งสองคนมาอ้างอิงและอธิบายว่าถ้าเป็นเช่นนั้น คนส่วนใหญ่ในชนบทจึงมีวิถีชีวิตที่ขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและนโยบายของรัฐบาลในแบบที่ไม่ต่างจากวิถีชีวิตของชนชั้นกลางเก่าในเมือง แต่มุมมองของชนชั้นกลางเก่าที่มีต่อคนชนบทยังคงเป็นเช่นเดิมที่มองว่าคนในชนบทเป็นคนจน ไร้การศึกษา ซึ่งอภิชาติอธิบายว่าถ้ามุมมองของชนชั้นกลางเก่ารวมทั้งสื่อมวลชนด้วยที่ยังคงไม่เข้าใจว่ามีกลุ่มพลังทางสังคมกลุ่มใหม่เกิดขึ้นที่ปรากฏออกมาเป็น "ปรากฏการณ์คนเสื้อแดง" ชนชั้นกลางเก่าจะตกอยู่ภายใต้กับดักที่มองว่าความขัดแย้งทางการเมืองเป็นความขัดแย้งของกลุ่มคนในหมู่บ้านชนชั้นนำเท่านั้น ซึ่งจะไม่สามารถหาทางออกจากวิกฤติการเมืองได้ งานของอภิชาติชิ้นนี้พยายามเสนอให้ชนชั้นกลางเก่าและสังคมเข้าใจปรากฏการณ์ของคนเสื้อแดงในมิติของการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองว่าคนกลุ่มนี้คือใคร ซึ่งนั่นก็คือการเห็นด้วยกับนิรุกิว่า คนเสื้อแดงคือชนชั้นกลางระดับล่างทั้งชนบทและเมืองนั่นเอง

หลังจากนั้นอภิชาติ สถิตินิรามัยได้นำเสนอบทความชื่อว่า "เสื้อแดงคือใคร" (อภิชาติ สถิตินิรามัย, ประชาชาติธุรกิจ, 3-5 พฤษภาคม 2553: 30) โดยอธิบายในมิติด้านเศรษฐศาสตร์ว่า ความเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนผ่านของโครงสร้างเศรษฐกิจจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรมในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา ทำให้เกิด "ชนชั้นกลางใหม่" ซึ่งเป็นฐานพลังของคนเสื้อแดง ซึ่งคนเสื้อแดงนั้นไม่ใช่กลุ่มคนที่ยากจนที่สุดของสังคมในแง่อาชีพคนเสื้อแดงส่วนใหญ่ น่าจะเป็นผู้ประกอบการอิสระรายย่อย ได้แก่ แม่ค้าแผงลอย-ตลาดนัด คนขับรถแท็กซี่ มอเตอร์ไซด์รับจ้าง รวมทั้งเกษตรกรที่ผลิตเพื่อตลาดกรรมกรในโรงงานหรือกรรมกรระดับคอปกน้ำเงิน เป็นต้น โดยลักษณะร่วมของคนกลุ่มนี้คือ เป็นผู้ที่มีเงินออมน้อยหรือไม่พอเพียง ดังนั้นความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจมหภาคจะมีผลโดยตรงหรือเกือบจะทันทีต่อความอยู่ดีกินดีของคนกลุ่มนี้ อาจกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้มีชีวิตที่ขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ดังนั้นนโยบายที่ถูกเรียกว่า "ประชานิยม" ของรัฐบาลภายใต้การนำของพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร อาทิเช่น 30 บาทรักษาโรค เบี้ยยังชีพคนชรา กองทุนหมู่บ้าน การรับจำนำพืชผล จึงทำให้คนกลุ่มนี้นิยมชมชอบเนื่องจากสอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจของพวกเขาโดยตรง แม้ว่าเกษตรกรหรือคนชนบทจะเป็นฐานกำลังหลักของคนเสื้อแดงในแง่จำนวนคน แต่การที่ครอบคลุมในชนบทมากกว่าสองในสามของครอบครัวยังมีแหล่งรายได้หลักอยู่นอกภาคเกษตรนั้นมันหมายความว่าความสัมพันธ์ทางสังคมที่

รองรับวิถีชีวิตของชาวชนบทต้องเปลี่ยนตามไปด้วย เมื่อเงินได้ส่วนใหญ่มาจากนอกภาคเกษตร อย่างน้อยก็หมายความว่า แหล่งเงินได้ของชาวชนบทมีหลายแหล่งมากขึ้นรวมทั้งแหล่งเงินกู้ในระบบด้วย เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ดังนั้นชาวชนบทจึงพึ่งพิงผู้อุปถัมภ์ในภาคการเกษตรน้อยลง หรือกล่าวได้ว่านโยบายประชานิยมทำหน้าที่แทนผู้อุปถัมภ์ดั้งเดิม ชาวชนบทส่วนใหญ่จึงกลายเป็นเสรีชนที่หลุดออกจากเครือข่ายอุปถัมภ์แบบเดิมรวมทั้งหวั่นไหวด้วยรัฐบาลพ.ต.ท.ดร.ทักษิณเป็นรัฐบาลแรกที่สร้างนโยบายที่กินได้จึงเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเลือกตั้งที่คะแนนเสียงของคนเหล่านี้มีความหมายในทางการเมือง การรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2553 และรัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2550 จึงเป็นการตัดสิทธิทางการเมืองของคนเสื้อแดงโดยตรง ต่อมาเมื่อมีการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยตั้งแต่การชุมนุมยึดเชื้อ การยึดทำเนียบรัฐบาล การยึดสนามบิน การปลดนายกรัฐมนตรีนายสมัคร สุนทรเวช การยุบพรรคพลังประชาชน การปราบการชุมนุมของกลุ่มเสื้อแดงเมื่อเมษายน พ.ศ. 2552 จึงทำให้การต่อสู้ของคนเสื้อแดงเป็นการสู้เพื่อรักษาสีธง-เสียงทางการเมืองของตนเอง แต่สิทธิ-เสียงของคนเสื้อแดงเพียงแต่ถูกพันโดยตรงกับพรรคการเมืองของพ.ต.ท.ดร.ทักษิณเท่านั้นเอง

ต่อมาอภิชาติได้ทำการศึกษาวิจัยและนำเสนอบทความเรื่อง"ใครคือเสื้อแดงและเสื้อแดงสู้เพื่อสิ่งใด" (อภิชาติ สถิตนิรามัย, ไทยโพสต์, 20 กรกฎาคม 2553: 4) โดยศึกษาจากแบบสอบถามโดยการสุ่มตัวอย่างหมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม เปรียบเทียบระหว่างคนเสื้อเหลือง คนเสื้อแดงและกลุ่มที่ไม่สนับสนุนฝ่ายใด ซึ่งจากผลการสำรวจเก็บข้อมูลอภิชาติมีความเห็นว่า หนึ่ง ความยากจนความเหลื่อมล้ำเชิงอัตวิสัยไม่น่าจะเป็นสาเหตุความคับข้องใจของคนเสื้อแดง เนื่องจากคนเสื้อแดงไม่ใช่คนจนในแง่รายได้เมื่อเทียบกับกลุ่มผู้ไม่สนับสนุนฝ่ายใด สอง ความเหลื่อมล้ำและความยากจนทั้งในเชิงภาวะวิสัยและอัตวิสัยไม่ได้เป็นที่มาของความคับข้องใจของคนเสื้อแดง สาม คนเสื้อแดงเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากโครงการประชานิยมมากกว่าคนเสื้อเหลืองเนื่องจากมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่ำกว่า และเนื่องจากคนเสื้อแดงส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรหรือแรงงานนอกภาคเกษตร เป็นผู้อยู่นอกระบบประกันสังคมอย่างเป็นทางการทุกประเภท ซึ่งมีวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจสัมพันธ์กับความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจมหภาค ดังนั้นนโยบายประชานิยมซึ่งถูกออกแบบมาอย่างตั้งใจเพื่อเป็นหลักประกันทางสังคมให้แก่แรงงานนอกระบบเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการรักษาพยาบาล 30 บาท และกองทุนหมู่บ้าน จึงตอบสนองความต้องการของคนเหล่านี้ได้ดี ทั้งหมดนี้คือที่มาของความ

นิยมทางการเมืองของคนเสื้อแดงต่อตัวอดีตนายกรัฐมนตรีพ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร พรรคการเมืองภายใต้การนำของพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ อันอาจตีความได้ว่า คนเสื้อแดงผู้เพื่อปกป้องนโยบายของพรรคไทยรักไทยที่เขาแต่งตั้งให้เป็นรัฐบาล กล่าวคือ คนเสื้อแดงผู้เพื่อยืนยันความเท่าเทียมทางการเมืองผ่านการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามอภิชาติกล่าวว่าจากที่อภิปรายมาทั้งหมดข้างต้นเป็นเพียง "สมมุติฐาน" ที่พอจะมีหลักฐานรองรับบ้างเท่านั้น เนื่องจากขอบเขตของการศึกษาคั้งนี้คือหมู่บ้านแห่งหนึ่ง จึงมีอาจอ้างได้ว่าเป็นตัวแทนของเสื้อแดงในขอบข่ายทั่วประเทศ

-บทความและงานวิจัยของอรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ ได้ศึกษาและนำเสนอคำอธิบายคนเสื้อแดง ชี้อธิบายว่า "พลังสีแดง:การจัดตั้งของภาคการผลิตไม่เป็นทางการ" (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, กรุงเทพฯธุรกิจ, 2 เมษายน 2553: 10) โดยอธิบายว่า คนเสื้อแดงเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ความเปลี่ยนแปลงของการผลิตเชิงพาณิชย์ขยายตัวเข้าไปสู่ภาคการเกษตรและดึงดูดให้คนในภาคเกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงตนเองมาสู่การทำงานนอกภาคการเกษตรมากขึ้น ซึ่งช่องทางที่คนกลุ่มนี้เข้ามาได้มากที่สุดคือการผลิตภาคไม่เป็นทางการ การขยายตัวของภาคการผลิตไม่เป็นทางการได้เชื่อมต่อและเปลี่ยนแปลงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับชนบทไปอย่างสิ้นเชิง คนในพื้นที่ชนบทได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่เมือง ความเป็นเมืองและชนบทมีความละลายและพร่ามัวไม่ชัดเจนอีกต่อไป รายได้จากการผลิตไม่เป็นทางการกลายมาเป็นหลักในการดำรงชีวิตแทนการทำนาหรือทำเกษตรกรรมรูปแบบอื่นๆ การขยายตัวของภาคการผลิตไม่เป็นทางการนี้ เป็นการสร้างสรรค์ที่สำคัญและยิ่งใหญ่มากอันเกิดขึ้นโดยธรรมชาติของกลุ่มคนที่ไม่ได้รับโอกาสต่างๆจากรัฐ การสร้างสรรค์ที่มุ่งเพียงเพื่อที่จะอยู่รอดให้ได้นี้กลายมาเป็นช่องทางที่สำคัญของคนจำนวนมากในสังคมไทย จากที่นักวิชาการคาดการณ์ไว้คนกลุ่มนี้มีอยู่ประมาณร้อยละ 65 ของกำลังแรงงานทั้งหมด กลุ่มคนในภาคการผลิตไม่เป็นทางการที่ขยายตัวมากขึ้นๆ ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากนโยบายประชานิยมจากรัฐบาลภายใต้การนำของพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร การที่รัฐได้เปิดโอกาสให้แก่กลุ่มคนในภาคการผลิตไม่เป็นทางการนี้เองจึงทำให้คนจำนวนมากที่สังกัดอยู่ในภาคการผลิตไม่เป็นทางการนี้ชื่นชมนโยบายเหล่านั้นมาก เป็นการอธิบายว่าคนเสื้อแดงมาจากไหนหรืออยู่ตำแหน่งใดในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งคับข้องใจจากการถูกปิดกั้นโอกาสจากการเลื่อนฐานะทางเศรษฐกิจจากการทำรัฐประหารและการบริหารงานของรัฐบาลภายใต้การนำของ อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี

2) บทความเชิงวิชาการและงานวิจัยที่อธิบายการเกิดขึ้นของกลุ่มพลังทางสังคมใหม่ที่เรียกว่าขบวนการ"คนเสื้อแดง" ในมิติด้านสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์

โดยอรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ก็ได้พยายามอธิบายเชื่อมโยงจากมิติด้านเศรษฐกิจว่า ผู้เข้าร่วมการเคลื่อนไหวในนามกลุ่มคนเสื้อแดงว่าคือใคร จากบทความชื่อว่า "พลังสีแดง: การจัดตั้งของภาคการผลิตไม่เป็นทางการ(2)" (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, กรุงเทพฯ, 9 เมษายน 2553: 10) โดยอธิบายว่า กลุ่มคนเสื้อแดงส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงอายุกลางคนขึ้นไป ซึ่งเป็นผู้ที่ต้องดูแลเศรษฐกิจของครอบครัวตามวัฒนธรรมไทย การดำรงอยู่ทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่สำคัญ การเมืองของคนเสื้อแดงจึงเป็นการเมืองของผู้หญิงในภาคการผลิตไม่เป็นทางการ ซึ่งผู้หญิงไทยถูกวัฒนธรรมสร้างให้เป็นผู้ดูแลภายในครอบครัวเป็นหลัก ส่วนผู้ชายในวัฒนธรรมถูกคาดหวังให้เป็นผู้ที่ต้องออกไปทำงานข้างนอกเพื่อแสวงหาเกียรติยศและศักดิ์ศรี การขยายตัวของภาคการผลิตไม่เป็นทางการเป็นปัจจัยนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะและความสัมพันธ์ระหว่างงานภายนอกกับงานภายในครอบครัว โดยการผลิตไม่เป็นทางการทำให้เส้นแบ่งระหว่างภายนอกกับภายในครอบครัวพร่ามัวและไม่แบ่งแยกกันอย่างชัดเจนอีกต่อไป เพราะฐานการผลิตกลับอยู่ในครัวเรือนมากกว่าอยู่ข้างนอก ความรู้ความชำนาญที่ใช้ในการผลิตก็ประยุกต์มาจากงานของผู้หญิงในครอบครัวแบบเดิมมาสู่ตลาดที่กว้างขึ้น ซึ่งการขยายตัวของภาคการผลิตไม่เป็นทางการได้ทำให้เกิดพื้นที่ทางสังคมเศรษฐกิจแบบใหม่ของผู้หญิงและนำมาสู่การจัดตั้งทางสังคมของภาคการผลิตไม่เป็นทางการ ทำให้เกิดการขยายตัวของพื้นที่ทางสังคมเศรษฐกิจแบบใหม่ของผู้หญิง ความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการผลิตไม่เป็นทางการทำให้ผู้หญิงจำนวนมากต้องสานความสัมพันธ์ทางสังคมแบบใหม่ จากเดิมที่อาจจะจำกัดตนอยู่ในละแวกบ้านก็เปิดกว้างขวางมากขึ้น เครือข่ายของการผลิตไม่เป็นทางการนั้นทำให้แต่ละคนสามารถปรับตัวได้รวดเร็วตามสถานการณ์ของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการผลิตไม่เป็นทางการอ่อนไหวต่อความต้องการในตลาดสูงมาก ประกอบกับเงินลงทุนในการผลิตนั้นมีไม่มากนัก จึงต้องการการปรับตัวที่รวดเร็วและยืดหยุ่น เพราะไม่สามารถรองรับการขาดทุนได้อย่างต่อเนื่องหลายวัน เครือข่ายของภาคการผลิตไม่เป็นทางการที่ถูกสร้างขึ้นมานั้นจึงมีลักษณะที่เหนียวแน่นและถ้อยทีถ้อยอาศัยกันมาก เพราะเป็นเสมือนฐานที่สำคัญของการอยู่รอดของกลุ่ม

“รวมทั้งเครือข่ายเช่นนี้จะระดมออกมาต่อสู้กับรัฐในบางกรณีด้วย เช่น รวมกันเพื่อต่อสู้กับตำรวจเทศกิจที่ไล่จับกลุ่มตนเอง เป็นต้น หากพิจารณากันอย่างจริงๆ

จ้งๆ แล้ว เครือข่ายทางสังคมเศรษฐกิจเช่นนี้ก็เป็นเสมือนองค์กรทางธุรกิจเช่นเดียวกัน กับสมาคมธนาคารพาณิชย์ หอการค้าไทย หอการค้าจังหวัด ฯลฯ เพียงแต่ว่ารัฐไม่เคยเข้าไปมีบทบาทสนับสนุนอะไร มีหน้าซ้ำรัฐยังคงยั้งแ้งเป็นครั้งเป็นคราวเรื่อยมา" (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, กรุงเทพฯธุรกิจ, 9 เมษายน 2553: 10)

เครือข่ายทางสังคมเศรษฐกิจของภาคการผลิตไม่เป็นทางการได้ก่อให้เกิดการจัดตั้งทางสังคมของคนกลุ่มใหม่ที่มีระบบการสื่อสารกันระหว่างกันอย่างมีประสิทธิภาพมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นระบบปากต่อปากหรือการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ที่สำคัญ การจัดตั้งทางสังคมของเครือข่ายการผลิตไม่เป็นทางการนั้น ทำให้คนในเครือข่ายได้เริ่มเชื่อมตนเองในฐานะปัจเจกบุคคลเข้ากับจินตนาการสังคมที่กว้างไกลมากขึ้น และกลายเป็นเรื่องปกติมากขึ้น จากเดิมที่เน้นเพียงเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องในครอบครัวตนเอง ความเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทางสังคมเศรษฐกิจแบบใหม่ของผู้หญิงและการจัดตั้งทางสังคมของภาคการผลิตไม่เป็นทางการได้กลายเป็นฐานของการรวมกลุ่มเพื่อขับเคลื่อนทางการเมือง ซึ่งสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ซึ่งหลังจากนั้นได้อธิบายโครงข่ายความสัมพันธ์ที่กลุ่มคนโดยเฉพาะผู้หญิงในภาคการผลิตไม่เป็นทางการได้สร้างเพื่อเชื่อมโยงตนเองเข้ากับสังคมแล้ว ต่อมาอรรถจักร์ได้อธิบายถึงสาเหตุที่คนเหล่านี้ออกมาเคลื่อนไหว จากบทความชื่อว่า "พลังสีแดง: การจัดตั้งของภาคการผลิตไม่เป็นทางการ(3)" (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, กรุงเทพฯธุรกิจ, 16 เมษายน 2553: 14) ว่า การเชื่อมตนเองเข้ากับสังคมที่กว้างขวาง ได้ทำให้กลุ่มคนในภาคการผลิตไม่เป็นทางการเริ่มตระหนักถึงความเป็นพลเมืองในรัฐไทยมากขึ้น เพราะชีวิตการทำมาหากินได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับอำนาจรัฐมากกว่าเดิม ได้แก่ สถานที่วางขายของการเคลื่อนย้าย และขนส่งสินค้า การก่อตัวของความสำนึกพลเมืองในระยะแรกแม้ว่ายังคงอยู่ในลักษณะของสำนึกพลเมืองที่ไม่กระตือรือร้น แต่การขยายพื้นที่การดำรงอยู่ร่วมกับสังคมที่เพิ่มมากขึ้นได้นำมาสู่การเริ่มต้นสำนึกถึงความเท่าเทียมกันในความเป็นพลเมืองภายใต้ความแตกต่างระหว่างชนชั้นมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งปรากฏชัดเจนในชีวิตประจำวันที่คนกลุ่มนี้พบปะกับลูกค้าที่เป็นชนชั้นกลางที่แสดงตนเองว่าอยู่คนละพวกหรือคนละชั้นจากการพูดคุยปฏิสัมพันธ์ระหว่างลูกค้ากับแม่ค้าที่ไม่ได้เป็นไปในระนาบเดียวกัน หรือตัวอย่างที่ชัดเจนแต่อาจจะไม่ตรงกับประสบการณ์การค้าขายในภาคการผลิตนอกระบบเท่าใดนัก คือ การแบ่งชนชั้นระหว่างข้าราชการชั้นประพวณกับข้าราชการชั้นสัญญาบัตร ซึ่งดำเนินมาอย่างปกติยาวนานที่ทุกคนยอมรับความแตกต่างนี้ แต่ในปัจจุบันเมื่อเกิดสำนึกในพลเมืองที่เท่าเทียมกันจึงทำให้รู้สึกถึงความแตกต่างทางสถานะ

และชนชั้นนี้ชัดเจนมากขึ้น โดยอรรถจักร์ได้ตั้งข้อสังเกตว่าทำให้ข้าราชการชั้นประทวนเข้า ร่วมกับการเคลื่อนไหวเสื้อแดงมากมาย ซึ่งสาเหตุสำคัญคือภรรยาของข้าราชการชั้น ประทวนซึ่งโดยมากแล้วจะเป็นผู้ประกอบการในภาคการผลิตไม่เป็นทางการจะเป็นผู้ที่มี ความสำนึกเช่นนี้และเป็นผู้กระตุ้นให้สามารู้สึกถึงความแตกต่างนี้ด้วย ความแตกต่างทาง ชนชั้นที่ปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวันเช่นนี้ได้กลายมาเป็นความคับข้องใจฝังอยู่ในระบบ อารมณ์ความรู้สึกนึกคิด และเมื่อเกิดเหตุการณ์หรือเกิดการจุดประเด็นใดที่เกี่ยวข้องอยู่ กับความแตกต่างทางชนชั้น จึงสามารถจุดประกายความคับแค้นที่สะสมไว้ให้แสดง ออกมา ช่วงแรกของความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นหลังการรัฐประหารเป็นปัญญาชน ที่เคลื่อนไหวด้วยประเด็นของประชาธิปไตยซึ่งระดมผู้คนได้ไม่มากนัก แต่เมื่อกลุ่ม นักการเมืองที่มาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งไม่ได้มีฐานเสียงระบบ อุปถัมภ์แบบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบเขตพื้นที่ อรรถจักร์ตั้งข้อสังเกตว่านักการเมือง กลุ่มนี้น่าจะมีความรู้สึกสอคล้อยหรืออย่างน้อยมีความรู้สึกร่วมกับคนที่อยู่ในภาคการ ผลิตไม่เป็นทางการ การเคลื่อนไหวทางการเมืองจึงได้เปลี่ยนแปลงจากการรณรงค์ ประเด็นประชาธิปไตยแบบชนชั้นกลาง มาสู่การสร้างชุดคำอธิบายการเคลื่อนไหว การเมืองประชาธิปไตยแบบเน้นความแตกต่างทางชนชั้นซึ่งได้แก่ "อำมาตย์-ไพร่"

3) บทความเชิงวิชาการและงานวิจัยที่อธิบายการเกิดขึ้นของ กลุ่มพลังทางสังคมใหม่ที่เรียกว่าขบวนการ"คนเสื้อแดง" ในมิติด้านการ เคลื่อนไหวทางสังคม

การศึกษาขบวนการคนเสื้อแดงตามกรอบขบวนการเคลื่อนไหวทาง สังคม โดย อุเชนทร์ เชียงเสน (ประชาไท, 18 กันยายน 2553 :ออนไลน์) ซึ่งอธิบาย ขบวนการคนเสื้อแดงว่าเป็นขบวนการได้กลับขบวนการคนเสื้อเหลืองและพรรคพวก เนื่องจากปรากฏการณ์ของขบวนการคนเสื้อเหลืองทำให้มีผู้ชุมนุมฝ่ายเสื้อแดงออกมา แสดงพลังเป็นจำนวนมากอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน และเป็นการต่อต้าน"เส้น"หรือ ผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลังของขบวนการคนเสื้อเหลือง

จะเห็นได้ว่า การศึกษาวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับขบวนการคนเสื้อแดง ซึ่งยังไม่มีการศึกษาแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการโดยตรงในแนวขบวนการเคลื่อนไหว ทางสังคมแต่อย่างใด โดยเฉพาะการศึกษาวิจัยในรูปแบบวิทยานิพนธ์ อันละเอียดการศึกษามิติด้าน องค์การนำในขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อให้เข้าใจว่าเหตุใดจึงมีผู้คนจำนวนมากเข้าร่วมการ เคลื่อนไหว ซึ่งปัจจัยสำคัญ คือ องค์การนำในการเคลื่อนไหวนั้นที่มีหน้าที่ในการระดมผู้คน และ ทรัพยากรให้เข้าร่วมในปฏิบัติการทางการเมืองเพื่อให้ขบวนการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งผู้วิจัยตระหนัก

ว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ(นปช.)
แดงทั้งแผ่นดิน ในฐานะที่เป็นองค์กรนำในการเคลื่อนไหวของขบวนการคนเสื้อแดง ภายใต้คำถาม
การวิจัยที่ว่าแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) แดงทั้งแผ่นดิน คือ อะไร